

נר לשולחן שבת

פרשת שמות

גליון 728 תשפ"א

"ותרא אותו כי טוב הוא" אחרים אומרים - נולד כשהוא מהול, וחכמים אומרים - בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור... שנאמר "וירא אלוקים את האור כי טוב". (סוטה יב: מדרשים "אהל משה")
"אור הנר בברור חיל - מכאן נהגו להדליק נר במילה". (תוס' סנהדרין לב:)
"מה מאד נהניתי בבואי לאשכנז ראיתי שמניחים נר דולק בבית הכנסת שלשה ימים רצופים אחר הברית, בכדי שיראום הציבור בבואם להתפלל ויבקשו רחמים, כי התינוק חלוש בהם, וכפי שנאמר "ביום השלישי בהיותם כואבים". (ש"רביט הזהב ז')

האב מביא לבית הכנסת נר שעווה גדול הנקרא "יודש קערץ", והנר הזה דולק עד אחרי שלישי למילה, ועוד מביא י"ב נרות קטנים כנגד י"ב שבטים. כפי שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור", והוא דרך שמחה וכבוד.
טעם נוסף, שכך היו נוהגים בימי השמד להדליק נרות בבית שיש בו ברית מילה, לאות וסימן לעוברים ושבים שיכירו וידעו, ויכנסו לשמוע הברכות. עוד טעם - שהוא סימן למשתה, וכפי שנכתב בגמרא "אור נר בברור חיל, משתה שם".
כאשר הברית חלה בשבת היו מדליקים את הנרות לפני שבת, ועושים את הי"ב נרות גדולים, כדי שידלקו עד אחר המילה.
(הגהות ה"חות יאיר" "מנהגות וורמייזא" ח"ב)

"ויבקש המיתו". (ד"כ"ד)

לילה קודם הברית יש שעושים משתה ושמחה, וקוראים לסעודה זו "וואך נאכט" או "ברית יצחק"

בליל שמיני נוהגים להשאר ערים ולשמור על התינוק, שהשטן מכונן להזיקו ולמונעו ממצות מילה! לפי שקשה לו שישאל מקיימים המצוה שבזכותה ניצולים מדין גיהנם. סמך לדבר "ואתה את בריתי תשמור" - בברית צריכין שמירה. (מטה משה ז' ד')

ארם צובא-חלב: מתכנסים מניין בבית היולדת, ולומדים זוהר כסגולה לשמירה, ומכבדים את כולם בהדלקת נר, ובעת ההדלקה תורמים כסף לצדקה, ומניחים את הכסף במגש. לסיום מכריזים על מכירת תכולת המגש, הנקרא - "קערת אליהו הנביא", כסף זה הוא סגולה לברכה. בדרך כלל אבי הבן זוכה במצוה זו ומחלק את המטבעות לאורחיו. הם מסמנים אותן כדי שלא יתחלפו בשאר המטבעות, ומניחים אותן בארנק, שתשרה בו "ברכת אליהו הנביא"! (גליון "ארץ זבת חלב" כ')

"ואלה שמות - שלא שינו את שמם". (ויק"ר ל"ב ועיין "דברי אגדה")

סיפר ת"ח מקוראי העלון: אבי בימי בחרותו שימש בעל קורא בבית כנסת ברמת גן. עם הזמן רכש לו שם טוב, המתפללים היו באים לשאול ולהתייעץ איתו. אחד המתפללים שמו היה פטר, חבריו בעבודה היו צוחקים עליו, יש לך שם של גוי... אבי הלך איתו לסטייפלר. תשובתו הפתיעה אותם: "פטר זה שם יהודי, יש גדולי ישראל בעלי התוס' בשם הזה. אבל אם אתה רוצה ומתבייש מן החברים, אתה יכול לשנות את השם, שלושים יום זה שינוי".
(נר לשולחן שבת" יש"כ ליידי הר"ר א')

בחור מוצלח הגיע לישיבת סלבודקה, שמו היה ויקטור. בחורים אמרו לו שהשם הזה הוא לא שם יהודי... הלכו איתו למרן הסטייפלר. רבינו חשב כמה שניות ואמר: "ויקטור מת, מהיום יקראו לך אביגדור".
(נר לשולחן שבת" יש"כ ליידי הר"ר א')

הורים שאלו את הגאון רבי שמחה שלמה לוי, האם יכולים הם לעשות שינוי השם לבתם, בחורה כבת עשרים שהחלה לסטות מן הדרך, ללא ידיעתה, כשם שאפשר לשנות שם חולה אנוש שאיננו בהכרה ללא ידיעתו.
בתשובתו פתח רבי שמחה שלמה והרחיב בעצות איך לקרבה בנועם ובאהבה. ולעצם הענין: 'באשר לתוספת השמות, הרבה גדולים אינם בעד תוספת שמות אלא אך ורק לחולה קשה. נוסף לזה, בתוספת השם בלי ידיעתה אין בכלל שום תועלת!'

לרבנית מרת זהבה גולדה לוי, אשת רבי שמחה שלמה היה שם לועזי - 'גניה', ובבחירתה היו חברותיה מכנות אותה גם בשם זה... רבי אריה כתב מכתב לכלתו לעתיד, לאחר אירוסיה, ובו מבקש ממנה להירשם לנישואין בשמה העברי:
"לבתי היקרה זהבה תחי",

במקרה הייתי במשרד הרבנות, בהזדמנות זו ניגשתי למשרד רשמי נישואין, דיברתי עם המזכיר. ובכן, תהיי מוכרחת לבוא ירושלים על איזה שעה ולהכנס עם שמחה שלמה שמה, והכל בעזה"י יהיה בסדר גמור ...

נא להביא איתך התעודת זהות ולרשום השם זהבה. דרישת שלום מהאמא הצדקת תחי' ומשמחה שלמה שלך... אביך, ארי' לוי".
(שמחת שלמה" שמות)

בשעה שאמר ה' למשה לכת אל פרעה אמר משה: 'רבש"ע, איני יכול, מפני שקיבלני יתרו ואני עימו כבן, נפשי אני חייב לו, איני הולך אלא ברשותו.' (שמו"ד ר"ב - מאלישע למדנו שחייב בכבודו יותר מאביו ואמו עיי"ש!)

מה המשותף לאסנת ופופיפר, שרח ואשר, עובד ונעמי, תמר ודוד, מרדכי ואסתר, אביי והאומנת שלו ובפרשת השבוע: משה ובתיה?

"ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן" - יוכבד ילדה ובתיה גידלה, לכך נקרא על שמה. כתב המהרש"א: לאו דווקא יתום, אלא אפילו אבותיו בחיים ואיש אחר לקחו לגדלו, נקרא על שמו. (סנהדרין יט:)

נסתפקתי, במי שגידל יתום ויתומה בתוך ביתו, אם נחשב קיום פריה ורביה, כיון שאמרו חז"ל "כל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו, מעלה עליו כאילו ילדו", אם כן הוי כאילו קיים פרו ורבו, ואף שלא הוליד, על כל פנים גידל - כן נראה לי נכון לדינא! ("הכמת שלמה" תחילת אה"ז, הרוצה להחכים בדיני אימוץ יעניין בספר "על בן אמצת לך")

נידון גדול דנו גדולי הפוסקים:

האם אפשר לקרות בן מאומץ על שם אביו המאמץ, יש והתירו זאת ויש שאסרו, מחשש שזה יגרום לבעיות הלכתיות רבות בעתיד. (ש"ת: חת"ס אעה"ז ע"ו ח"ב בק"ה, "חות יאיר" צ"ב-ג, "שאלת יעב"ץ" ח"א קס"ה ועוד ועוד)

"מי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר בני ... או היתום כתב על המגדלו אבי או אמי לא מקרי מזויף וכשר. הואיל וגידלוהו, ראוי לכתוב כך." (רמ"א ה"מ מ"ב ט"ו עפ"י תשובות מיימוני) אם אין בנים לאב המאמץ, יכול לרשום את המאומץ כבנו בכל השטרות. אך אם יש לו בנים, לדעת התומים והנתיבות - יכול לרשום אבי, ולדעת כנה"ג, יעב"ץ והחת"ס - אין זו לשון טובה.

הגאון רבי משה פיינשטיין כתב: כיון שהמגדל רוצה שיקרא על שמו יכולים לעשות כן, ואין לחשוש לקלקול. (י"ד קס"א-ב' ועיי"ש)

הגאון רבי אריה לייב גרוסנס כתב שמותר לקרות את הבן המאומץ בשם אביו המאמץ, דכיון שגידלוהו שייך לקרוא את הבן על שמו. ואין כאן חשש תקלה לענין גט, כיון שנקרא בפי כל על שם אביו המגדלו, אם כן אין חשש לעז וגם לא שקר.

והוסיף פתרון לחששות של חליצה, יבום, ירושה וכדומה, שיכתבו בפנקס בית הדין: 'איש פלוני הינו מאומץ'. (לב אריה"ג י"ה)

ואילו ה"מנחת יצחק" פסק שצריך לקרותו על שם אביו הטבעי, שמא במקום שלא יודעים שהוא מאומץ יצא מכשול אם יקראו לו על שם מאמצו. (ח"א קל"ו, ח"ב קט"ו, ח"ג קט"ו, ח"ד מט"ו, ח"ה צ"ט)

"צ"ץ אליעזר" הסתפק בזה, וסבר שכשיש למאומץ הורים בחיים אין לו לכתוב לכתחילה את המאמץ "אבא", ובדיעבד הדבר צריך הכרע לפי ראות עיני הדיין בהתאם לנסיבות. (ח"ד כ"ב)

מרחן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך פסק שאם יודעים את שם אביו האמיתי צריכים לקרוא לו כך לתורה. אך אם הרשויות מתנגדות לגלות מי אביו מותר לקרוא לו בשם המאמץ, וכפי שכתוב "ושם בת אשר שרח". (נשמט אברהם" ח"ה מ"ב)

לכן איצטגניני פרעה לא ידעו לקבוע אם משה מצרי או יהודי! (מהר"ל) **לכן** היה חשש של "מי אלה" בכתובתה של אסנת. (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ה)

מהר"ר גבריאל איספירנסה היה מרבנן קשישאי בעיר הקודש צפת. שמעתי מפי רבני ירושלים הזקנים שקיבלו, שרבי גבריאל נשאר יתום מאב ואם, ולא היה לו שום קרוב שיטפל בו. באה אישה חשובה ולקחה אותו ושכרה לו מלמדים למקרא, למשנה ולתלמוד ונהיה גברא רבה. אישה זו קראוה 'איספירנסה', לכן נקרא בשם זה לעשות יקר וזכר למגדלת אותו. והרב עשה תוספת יתירה לכבדה, שלא המתין לעשות לה יקר וזכר לטוב עד שיוליד הוא בנות ולכנות לאחת מהן איספירנסה, אלא קבע עליו שמה ממש לכינוי, הלא כל המגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו ממש. (ש"ס הגדולים" - "ככר לאדן" מערכת ג' אות ד')

אביי היה מכנה את אומנתו 'אם' - "אמרה לי אם" - כיון שהיא גידלה אותו, אמו מתה בעת לידתו. (אביו מת לפני לידתו - קידושין לא:)

הגאון רבי שלמה זלמן זלזניק התייתם בגיל שלש מאביו הגאון רבי מנחם יעקב, ומאז גידלו זקנו, רבי אברהם מבריסק. כשנולד בנו, רצה רבי שלמה זלמן לתת לו שם כשם אביו.

בלילה לפני הברית בא אליו זקנו בחלום, ואמר לו: "יש לי חלק בזה שגידלתי אותך מילדותך ואני כאב הייתי לך, לכן אל תשכח לתת שם גם על שמי!" כך עשה, וקרא את שם בנו אברהם יעקב, על שם אביו זקנו.

(נר לשולחן שבת)

בהטבת חלום אומרים "אני פלוני בן פלוני מזרעא דיוסף ... ותמוה, וכי ישראל יכולים לומר זאת, הרי הם אינם מזרעו?! אלא כל ישראל נקראו "בני יוסף" (תהלים ע"ז), משום שכלכל והחיה אותם במצרים נקראו על שמו.

אבל יש בו סוד ידוע לידועי חן, כי הוא נושא משך הזרע לבית ישראל, היינו מזרעא!

! ✨ ✨ ! **מיוסף הצדיק לצדיק יוסף**

"ויאמר אל תקרב ... כי ---"

הגאון הצדיק רבי יוסף המערבי היה מתלמידי האר"י הקדוש בצפת. אחרי פטירת רבו שב לעיר הולדתו אל חמה בתוניס. לפי המסורת נפטר רבי יוסף כשעה לפני שבת. אנשי ה"חברא קדישא" ביקשו לדחות את ההלוויה ליום ראשון.

רב העיר הסתפק, האם ראוי לעשות זאת. היה שם עשיר אחד שהיתה לו שדה בסמוך לעיר, הציע: "בית הקברות מרוחק, אם ברצונכם קברוהו בחלקת האדמה שברשותי".

ההצעה התקבלה, ובתוך מחצית השעה נערכה הקבורה. לאחריה ערמו על הקבר אבנים רבות לציון המקום. אמרו, לאחר השבת נשוב ונקים מצבה ואוהל כנהוג בקברי צדיקים.

בליל שבת הופיע הנפטר לרב העיר בחלומו, ופניו זוהרות, ואמר: "תודה לך על שעסקת והצלחת לקבור אותי בו ביום. דע כי איני רוצה במצבה על קברי, גל האבנים שהמונים ערמו בזריזות מאימת השבת המתקרבת חשוב בעיני יותר מכל, מבקש אני שזו תהיה מצבתי, למען ידעו הכל כמה חשובה השבת, וכמה יקר החיפזון, שממהרים לא לחללה!"

בעת מלחמת העולם השניה, כאשר הגרמנים פלשו לתוניס ביקשו להקים מחנה במקום. הורה אחד המפקדים לפנות את גל האבנים וליישר את השטח. הביאו בולדוזר ענק, התקדם הבולדוזר לעבר גלי האבנים - הקבר, ובהגיעו למרחק חמש אמות ממנו, המנוע דמם לפתע.

טכנאי הצבא לא הצליחו לעמוד על מקור התקלה. כך עשרות שנים עמד הבולדוזר המקולקל סמוך לקבר, ויהי לפלא!

הילולת רבי יוסף המערבי היתה נערכת על קברו בנווה המדבר אל חמה שכמדבר סהרה בחדוש טבת, נר שמיני של חנוכה, בנוכחות אלפים, ריקודים ושירים, זמירות ותפילות, נרות ותרומות.

--- המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא." (ג' ה')

במלחמת העולם השניה גלו בני ישיבת נוברדוק מפינסק לעיר וילקומיר. הם קבעו את מקום לימודם בבית הכנסת.

כשהגיעה השמועה לראש הישיבה הגאון רבי שמואל וינטרויב על פטירת אמו, שינה את מקומו בבית הכנסת למקום אחר.

לימים, כשהגיע לארץ ישראל סיפר רבי שמואל מעט מקורותיו בפני מרחן הרב מבריסק, בין הדברים סיפר לו על הרגשיו במקום בו התפלל בימי אבלו, הוא חש כי מעיינות לבו נפתחים, וזכה להתעוררות רוחנית עצומה במקום ההוא. כשעבר להתפלל בספסל אחר היתה תפילתו רגילה, וכשחזר לאותו מקום שוב חש בהתעוררות, ויהי לפלא בעיניו.

לאחר זמן פגש את גבאי בית הכנסת בוילנה שידע היטב את קורותיה של ליטא. סיפר לו אותו גבאי שהם זכו ללמוד בוילקומיר בבית הכנסת בו שהה הגאון מוילנה בעורכו גלות.

נענה ואמר רבי שמואל: 'מן הסתם התפלל הגר"א באותו מקום בו התיישבתי בימי אבלי ורישומה של הקדושה נותר במקום! והיה הרב מבריסק חוזר ומספר סיפור זה. (בסופה ובסערה)